

At læse med ørerne

Kamma Sennenvald underviser på Farsø Efterskole der er en efterskole for ordblinde, normalt-begavede unge. Der er omkring 80 elever på skolen, og de har alle brug for deres elektroniske hjælpemidler for at kunne gennemføre en uddannelse.

Ca. 7 % af alle voksne danskere betragter sig selv som ordblinde i større eller mindre grad, mens udenlandske undersøgelser vurderer at 2 til 5 % af hele befolkningen er ordblind. Det er en elev i hver klasse i den danske grundskole.

– Målet er at mine elever bliver selvhjulpne og kan anvende deres it-hjælpemidler, fx oplæsning af indscannede tekster, optimalt. Det vigtigste er ikke at de kan læse, det vigtigste er at de kan lære. Læsning er blot et middel til at kunne lære. Når eleverne er færdige her skal de kunne klare sig på lige fod med alle andre. De skal op til den samme prøve som resten af landets 9. og 10. klasser.

– Jeg underviser oftest ikke i stavning. Vi vil lære eleverne det de *kan* lære i stedet for at forsøge at lære dem det de ikke kan lære. Man kan sammenligne det med en person i rullestol: Man vil ikke træne vedkommende i hækkeløb, men i stedet fokusere på mange andre ting. For ordblinde betyder det at de fx kan lære at læse med ørerne i stedet for med øjnene. Det er den forståelse vi vil grundlægge i vores elever: at de godt kan læse og kommunikere selv om de ikke kan læse på samme måde som de fleste andre.

– Jeg inddrager en del morfem-træning for at eleverne basalt set *kan* fungere skriftligt. De skal kunne mestre en funktionel stavning, men indhold er vigtigere end formen.

Kontekst og genre

– Eleverne skal først og fremmest have adgang til teksterne. Teksterne skal gøres tilgængelige for dem, og her er konteksten altafgørende. Kendskab til kontekst og genre udgør hos alle læsere en stor forhåndsviden om forskellige tekster og kommunikationsformer. Det strukturerer teksten og tekstens informationer.

– Der er fx forskel på en sms og en blog. Mine elever mangler en stor del af den viden som elever, der ikke er ordblinde, har tilegnet sig i løbet af 7-8 år. I forhold til deres træning i at læse og få udbytte af en tekst begynder mine elever ofte på et Søren og Mette-niveau. Deres erfaring i at arbejde med tekst er meget mindre, og derfor arbejder jeg meget med eksempler fra deres egen hverdag, tekster og ord som omgiver eleverne, og som de selv bruger til at kommunikere med.

Forberedelse og undervisning

– Jeg scanner alle tekster ind. De relevante noter og forklaringer fra forberedelse og timer lægger jeg på et fælles drev, så de er tilgængelige for hele klassen. Så kan eleverne læse med fra det øjeblik jeg kommer ind i klassen. Derudover bruger jeg interaktive tavler i alle timer. Det giver et højere nærvær og en langt større fortrolighed med de elektroniske hjælpemidler.

– Der er programmer som kan læse ind-scannede tekster op, og der er programmer som kan genkende din stemme og hjælpe dig med at skrive. På den måde kan vi hjælpe med at gøre alle tekster tilgængelige for eleverne.

Struktur

– Et af de centrale problemer for ordblinde er at de kan have svært ved at fastholde og strukturere ny viden. Eleven har svært ved at fæstne ny viden fordi eleven bl.a. ikke har den samme øvelse i det. Den træning har de fleste andre elever fået ved at læse tekster siden indskolingen.

– Når jeg skal analysere en tekst med mine elever, sætter vi den ind i et skema. Vi forenkler opgaver så de bliver lettere at overskue. Jeg beder fx ikke mine elever om at lave en personkarakteristik, for de har ikke de redskaber der skal til. Det bliver alt for diffust. I stedet strukturerer vi deres viden ved at dele opgaven op i konkrete bidder og giver eleven forslag til hvordan de kan begynde deres besvarelser: Jeg har læst en novelle som er skrevet af ..., historien foregår i ..., novellens hovedperson er ...

– I forhold til elevernes it-hjælpemidler er struktur også afgørende. På klassen viser jeg dem hvordan de laver en mappestruktur på deres computere så de kan finde rundt i deres tekster. Det har de ikke tidligere lært – eller også har de glemt det igen fordi det kan tage lang tid for dem at lære. Deres problemer med at omsætte bogstaver og bogstavfølger til sproglyde har været en forhindring for at træne struktur og indoptagelse af ny viden.

Forskellige redskaber

– Eleverne er selvfølgelig meget forskellige, også i forhold til deres ordblindhed, og det er også meget forskelligt hvad der rammer dem, hvad der virker for dem. Jeg bruger en lang række redskaber for at eleverne får historierne og teksterne på mange måder, bl.a. rollespil, cooperative learning og MI (de mange intelligenser), og jeg har fat i videokameraer, mobiltelefoner, mikrokameraer og mange andre hjælpemidler.

– Det vigtigste er som sagt at de bruger læseforståelse som et redskab for læring. Hvordan de så gør det, er ikke afgørende. Eleverne skal have et vist ordkendskab, og det får de bl.a. ved at øve sig på messenger og twitter og læse og skrive blog. Hver uge er der også læsetimer hvor de øver sig i at læse med øjnene, og vi opfordrer

dem til at læse en halv time hver dag. Vi forsøger at motivere dem på forskellige måder, og det hjælper bl.a. at der er en gevinst efter fx 5.000 sider.

– Gennem de mange forskellige teksttyper lærer eleverne også nogle af de helt grundlæggende regler for hvordan man gebærder sig, både i forskellige tekster og i deres egen hverdag. Hvad kan man skrive på Facebook, og hvad kan man skrive i en mail? De lærer hvordan man er til stede i de forskellige rum.

Fremtid

– Den viden bruger eleverne til at komme videre i deres uddannelse. Den rører ved noget som er personligt for eleverne, og det er netop det personlige der skal rykkes for at de kommer videre. Også på videregående uddannelser. En tidligere elev fra skolen læser nu statskundskab på Aarhus Universitet, og hun har fortalt at hun på skolen fik muligheden for ikke at sætte begrænsninger for sig selv i sit valg af uddannelse fordi hun har fået de tekniske muligheder og hjælp til at beherske dem. ■

